

M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi
Yıl : 2005, Sayı 22, Sayfa : 61-82

ERGENLERİN DUYGUSAL ZEKALARININ ÇATIŞMA EĞİLİMLERİNE VE SUÇ DAVRANIŞLARINA ETKİSİ*

*Serap BİRCAN***
*Feride BACANLI****

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin duygusal zeka, çatışma eğilimi ve suç davranışı düzeylerinin sosyoekonomik düzeye ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Ayrıca araştırmada, ergenlerin duygusal zeka düzeylerinin çatışma eğilimi ve suç davranışı düzeylerini yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Araştırmaya, Ankara İl merkezinde genel lise programına devam eden lise son sınıftaki 889 ergen öğrenci katılmıştır. Araştırmada veriler; **Duygusal Zeka Ölçeği :DZÖ (Ergin, 2000)**, **Çatışma Eğilimi Ölçeği: ÇEÖ (Dökmen, 1986)** ve **Suç Davranışı Ölçeği: SDÖ (Kaner, 1996)** ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, bağımlı gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi ve aşamalı çoklu regresyon analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma bulguları, ergenlerin **DZÖ**'nin tümünden ve **alt ölçeklerinden** aldıkları puanların cinsiyete göre **kızlar lehine** anlamlı olarak **farklılaştığını**, ancak bu ölçeklerden alınan puanların **sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmadığını** göstermiştir. Ergenlerin **SDÖ** puanlarının ise cinsiyete göre; kızlar lehine anlamlı olarak farklılaştığı, suç davranışı puanlarının sosyoekonomik düzeye göre ise, alt sosyoekonomik düzey lehine farklılık gösterdiği saptanmıştır. Alt sosyo-ekonomikden üste doğru giderek arttığı ve anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. **ÇEÖ** puanlarının cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır.

* Bu makale Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü PDR Bilim Dalında Yard. Doç. Dr. Feride Bacanlı Danışmanlığında Yürütülen Yüksek Lisans Tezinden Hazırlanmıştır
** Uzman Psikolojik Danışman. M.E.B. MER Anadolu Lisesi
*** Yard. Doç.Dr. Gazi Üniversitesi. Gazi Eğitim Fakültesi. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Ergenlerin Bu sonuçlara göre, ergenlerin; **DZÖ**'nin tümünden ve **Kendi Duygularını Yönetme** alt ölçeğinden aldıkları puanların **ÇEÖ** puanlarını yordadığı bulunmuştur. Bunların yanı sıra **DZÖ**'nin tümünden ve **Diğerlerinin Duygularını Yönetme** ve **Motivasyon** alt ölçeklerinden aldıkları puanların da **SDÖ** puanlarını yordadıkları bulunmuştur. Bu bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış ve araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir. Gelecek araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Ergen, duygusal zeka, suç davranışı, çatışma eğilimi

SUMMARY

The purpose of this research is to examine whether the level of the emotional intelligence, conflict tendency, and delinquent behaviours of adolescents differ according to genders and socioeconomic levels or not. In this research, it is also examined that if the level of the emotional intelligence of adolescents is the predictor of the level of the conflict tendency and delinquent behaviours.

The Study was executed on 886 high school students who participated from Ankara. In this research, data was collected by using **Emotional Intelligence Scale (Ergin, 2000)**, **Conflict Tendency Scale (Dökmen, 1986)**, and **Delinquent Behaviour Scale (Kaner, 1996)**. For the statistical analysis of the data "t test", "one way analysis of variance", and "multiple regression analysis" were used.

According to the result of the **Emotional Intelligence Scale and its Subscales**, scores of girls are higher than boys'. It is also determined that scores don't differ between the socioeconomic levels. **Delinquent Behaviour Scale** scores show that boys' grades are higher than girls and scores are also high at high socioeconomic level. It is determined that **Conflict Tendency Scale** scores don't differ according to genders and socioeconomic levels meaningfully.

It is found that, **Emotional Intelligence Scale** scores and its subscale **self-regulation** scores predict the **Conflict Tendency Scale** scores. **Emotional Intelligence Scale** scores and its other subscales, motivation and social skills, predict **Delinquent Behaviour Scale** scores.

Key words: Adolescence, emotional intelligence, delinquent behaviour, conflict tendency

Yaşadığımız yüzyılda, bilim, teknoloji, ekonomi gibi alanlarındaki hızlı gelişme ve değişmelerin günlük yaşama yansımaları, bir yandan sosyal yaşamı ve iş yaşamını kolaylaştırırken, diğer yandan bireyleri bir çok sorunla karşı

karşıya getirmektedir. Modern çağın stresiyle baş edebilmek, başarılı ve mutlu olabilmek için, bilişsel zeka (IQ)'nun yanı sıra, "kendini tanıma, karar verebilme, iyi iletişim kurabilme, sorun çözebilme, stratejik ve teknik atılımlar yapabilme, yaratıcılık, yenilikçilik, belirsizlik ve karmaşa ile başa çıkma kapasitesi..." gibi duygusal zeka becerilerine de sahip olmak gerekmektedir.

Duygusal zeka (EQ) ile ilgili ilk çalışmalar; bilişsel zekası yüksek insanların gerek iş gerekse özel yaşamlarında her zaman en başarılı kişiler olmadıklarının gözlenmesi ve belirlenmesi sonucunda başlamıştır. EQ ile ilgilenen Cooper & Sawaf (1997) ve Goleman (1995)'a göre, IQ'nun yaşamdaki başarıyı etkileyen faktörler içindeki payı, en iyimser tahminle % 20 , en kötümser tahminle % 4 'tür.

Goleman (2000, s,50) EQ'yu "kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek doyumunu erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkalarının yerine koyabilme ve umut besleme..." olarak tanımlamıştır. O aynı zamanda bir duygusal zeka modeli de geliştirmiştir.

Goleman'ın modelinde duygusal zeka, *kişisel yeterlilikler* ve *sosyal yeterlilikler* olmak üzere iki temel grupta yer alan beş yetenekten oluşmaktadır. Kişisel yeterlilikler, hem çevremizdeki insanlara hem de sahip olduğumuz rollere uygun, yapıcı davranışlarda bulunabilmemiz için gerekli olan yeteneklerdir. *Duygusal farkındalık*, *kendi duygularını yönetme* ve *motivasyon* kişisel yeterlilikler grubunda yer almaktadır. Sosyal yeterlilikler ise çevremizdeki kişilerle olan ilişkilerimizin şeklini ve başarısını belirleyen becerileri içine alan duygusal zeka yetenekleridir. *Empati ve sosyal beceriler* sosyal yeterlilikler grubunda bulunmaktadır.

Duygusal farkındalık; kendi duygularını ve duyguların etkilerini tanımak, güçlü ve sınırlı yanlarını bilmek, kendi değerinin farkında olmaktır. Duygusal farkındalık; en temel olan yetenektir ve diğer yetenekler, hiyerarşik olarak duygusal farkındalık üzerine kurulmaktadır.

Kendi duygularını yönetmek; olumsuz duyguları, dürtüleri kontrol altında tutabilmeyi, doğruluk, dürüstlük standartlarını koruyabilmeyi, davranışlarının sorumluluğunu üstlenmeyi, yeni fikir ve yaklaşımlara açık olmayı ifade eder.

Motivasyon, duyguları bir amaç doğrultusunda harekete geçirmeyi, engellere ve yenilgilere rağmen çabayı sürdürmeyi, hedeflere ulaşmayı sağlamaktadır.

Empati; başkalarının hislerini ve bakış açılarını sezmek, sorunlarıyla etkin biçimde ilgilenmek, gelişim ihtiyaçlarını sezmek, karşılamak ve

yeteneklerini pekiştirmek, gruptaki duygusal akımları ve güç ilişkilerini fark edebilmek gibi geniş bir alanı kapsamaktadır.

Sosyal beceriler yeteneği ise; etkin dinlemek, uygun mesajlar yollamak, anlaşmazlıklarda uzlaşma sağlayabilmek, liderlik edebilmek, grup sinerjisi yaratabilmek, yani, başkalarında istenen tepkileri uyandırabilme becerisine sahip olmak demektir.

Duygusal zeka, kendimizin ve başkalarının duygularını tanıma ve değerlendirmeyi öğrenme, duygulara ilişkin bilgileri ve duyguların enerjisini günlük yaşama ve işe etkin bir biçimde yansıtarak onlara uygun tepkiler vermeyi sağlamaktadır (Goleman; 1995).

Quebbeman ve Rozell (2002); bireylerin sahip oldukları duygusal zeka ve duygusal eğilim (pozitif duygusal eğilim – negatif duygusal eğilim) düzeylerinin, iş ortamında yaşadıkları bir olayın haksızlık olarak algılanıp algılanmamasını, bu olaya ilişkin duygusal ve davranışsal sonuçları biçimlendirmekte olduğunu bulmuşlardır. Eğer bireyin pozitif duygusal eğilim düzeyi ve duygusal zeka düzeyi yüksek ise, uyumlu / yapıcı davranışların, negatif duygusal eğilim düzeyi yüksek ve duygusal zeka düzeyi düşük ise, uyumsuz / yıkıcı davranışların ortaya çıkabileceğini saptamışlardır.

Uzmanlara göre, bireyler doğuştan belli bir duygusal zeka potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyel, IQ'dan farklı olarak, bilişsel ve biyolojik olgunlaşma süreçleriyle bağlantılı bir biçimde yaşam boyu geliştirilebilmektedir(Goleman, 2000; Yeşilyaprak, 2001).

Duygusal zekanın düzeyi, yaşamın her döneminde önemli olmakla birlikte, genel gelişimde bir dönüm noktası olması nedeniyle ergenlik döneminde, çok daha önemlidir. Ergenlik dönemi fiziksel, bilişsel, toplumsal ve duygusal değişimlerin olduğu, cinsel ve toplumsal kimliğin yeniden belirlendiği, amaçların yeniden değerlendirildiği, yaşamla ilgili sorumluluk almanın gerektiği buna karşılık, karmaşık duyguların, iç çatışma ve kişiler arası çatışmaların yoğun yaşandığı bir dönemdir (Palabıykoğlu, 2000).

Ergenin, bu dönemdeki değişime başarıyla uyum sağlayabilmesi, bunun yanı sıra gelecekteki yaşamını oluşturmasını sağlayan eğitim sürecini başarıyla tamamlayabilmesi, “doyumunu erteleyebilme, azim ve sebat, sorumluluk üstlenebilme, duygularını yönetebilme, iyimserlik, motivasyon ve ilişki becerisi, işbirliği yapabilme” gibi duygusal zeka becerilerine bağlıdır. Ancak, ergenin duygusal zeka becerileri iyi gelişmemişse, bu durumda ergen için, komplike düşünebilme, problem çözme ve algılama gücünde engellenme ortaya çıkmakta, ergen içinde bulunduğu durumla baş etmekte zorlanmakta, uygun olmayan

davranışlar sergileyebilmekte, duygusal ve sosyal sorunlar yaşayabilmektedir (Yeşilyaprak, 2003).

A.B.D’de, temelde ergenlerin duygusal zekalarını geliştirmeyi amaçlayan “sosyal ve duygusal öğrenme programı”nın uygulandığı okullarda yapılan araştırmaların sonuçları, ergenlerin sosyal ve bilişsel becerilerinde, duyguları tanıma ve anlamalarında gelişmeler olduğunu, daha iyi özdenetim yaptıkları, harekete geçmeden önce daha iyi düşünebildiklerini göstermiştir. Bu programa katılan erkeklerde daha az saldırganlık kızlarda kendine zarar vermeye daha az eğilim, daha az suç işleme hatta, standart başarı testlerinde daha yüksek puanlar alma gibi olumlu davranışlar görülmüştür. Buna karşılık; duygusal zeka düzeyinde düşüklük, genç insanlar arasında umutsuzluk, yabancılaşma, uyuşturucu bağımlılığı, suç işleme, şiddet, depresyon ya da yeme bozuklukları, istenmeyen hamilelikler, kabadayılık ve okulu terk etme gibi sorunlara yol açmaktadır (Goleman, 2000 s,20).

Ergenlerin duygusal zekalarının günlük davranışlara etkisini cinsiyete göre inceleyen Brackett, Mayer ve Warner (2004) kızların duygusal zekalarının, erkeklere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu, duygusal zekası düşük olan erkeklerin, duyguları anlama ve kullanma konusunda yetersiz oldukları için daha fazla alkol ve madde kullanımına, suç davranışlarına yöneldiklerini ve arkadaşlarıyla yetersiz ilişkiler kurduklarını saptamışlardır.

Pearson (2000) duygusal zekanın iletişim becerileri ve duygularla ilgili becerileri içerdiğini, bu becerilerin yetersizliğinin bireyin kişiler arası ilişkilerinde başarısız ve mutsuz olmasına yol açtığını saptamıştır.

Petrides, Frederickson ve Furnham (2004), ergenlerde duygusal zekanın, akademik performansa ve okuldaki suç davranışlarına etkisini incelemiştir. Araştırmada duygusal zekanın, akademik performans ve bilişsel beceri arasındaki ilişkiyi biçimlendirdiği saptanmıştır. Yüksek duygusal zekaya sahip öğrencilerin okula devamsızlığının ve okuldan atılma ihtimalinin daha az olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra araştırmada, benlik algısı ile ilgili duyguların ve eğilimlerin, duygusal zekanın yapıtaşları olarak performans ve suç davranışlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Pellitteri (2002), duygusal zekanın bileşenleri (duygunun algılanması, duygu düzenlemesi ve duygusal bilgi) ile uyumlu kişilik faktörleri arasındaki ilişkiyi, hiyerarşik savunma mekanizmaları modeli ile incelemiştir. Bulgular, bireyin önbaskılı (predominantly) uyumlu savunma kullandığı zaman, duygusal zekasının yüksek düzeyde olduğunu ve bu durumun, duygusal zeka bileşenleri ile savunma arasındaki ilişkinin bir fonksiyonu olduğunu göstermiştir. Kendi duygularını yönetmenin ise, bilinçli-bilinçsiz sürekliliğinin olmadığı ve bilinçsiz duygu düzenlemesinin bilinç düzeyindeki duygu düzenlemesinden farklı ve

ilişkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Pellitteri'ye göre, savunma ve duygusal bilgi arasındaki ilişki, bireylere uyumlu savunmanın, duygusal kaynaklarına ulaşabilme olanağı sağlar ve uyumlu savunma mekanizmaları (yüceltme gibi) arzulanmayan duyguların sosyal kabul gören biçimde ifade edilmesini sağlar. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları duygusal zekanın, ego savunma mekanizmaları ile dolayısıyla da, psikolojik uyumla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Yurt dışında yapılan bazı araştırmalarda ergenlerin suç davranışlarının cinsiyete göre farklılaştığı (Cernkovich & Giordino, 1987; Elliott & ark., 1989; Singer & Levine, 1988; Spunt & ark., 1990, Perkins, 1992) ve ergenlerin, sosyoekonomik düzeyi ile suç davranışı göstermeleri arasında ilişki bulunduğu (Matsueda, 1982; Hanson, Hengler, Haefele & Rodrick, 1984; Rosen, 1985; Winfree, Backstörn & Mays, 1994, Bongers, Koot, Ende & Verhulst, 2003), ergenlerin antisosyal davranışlarının, pek çok psikolojik sorunun ve suç davranışlarının, ebeveynlerle (Steinberg, 1987; Hansen & Brevick, 2001; Beam & ark., 2002) ve akranlarıyla olumsuz ilişkilerinden (Elliott & ark., 1985; Spivack & ark., 1986; Kupersmidt & Coie, 1990; Bartush, Lynam, Moffitt & Silva, 1997, Vitaro, Tremblay, Kerr, Pagani & Bukowski, 1997) kaynaklandığı bulunmuştur.

Duygusal zekanın, suç davranışı ve iletişimle ilişkisini inceleyen araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, duygusal zekanın birey, aile, akranlar ve sosyal çevreden gelen olumsuz etkilere maruz kalsa bile, kendi duygusal durumunu, ilişkilerinin kalitesini, sağlıklı bir uyum yapısı yapamayacağını ve hangi davranışları sergileyeceğini belirlemede önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Schutte ve ark.(2001) yaşları 20-54 arasında değişen öğrenci ve çalışan kişilerle yaptıkları yedi araştırmada, duygusal zekanın, kişiler arası ilişkiler üzerine etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmaları sonucunda, yüksek duygusal zekaya sahip kişilerin; yüksek düzeyde empatiye, kendini ayarlamaya, sosyal becerilere, işbirliğine, yakın ve sevecen ilişkilere ve evlilik tatminine sahip oldukları saptanmıştır.

Ülkemizde, duygusal zeka kavramını konu edinen araştırmalar, daha çok işletme ve yönetim gibi alanlarda yapılmıştır. Özellikle okul psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinde öğrencinin, yaşamını çok yönlü olarak etkileyen bu kavramı konu edinen bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın amacı ise, lise öğrenimi yapan ergenlerin duygusal zeka, çatışma eğilimi ve suç davranışı düzeylerinin cinsiyetlerine ve sosyoekonomik düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Bunun yanı sıra, bu

araştırmada ergenlerin, duygusal zeka düzeylerinin, çatışma eğilimi ve suç davranışı düzeylerini yordama derecelerinin de incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın belirtilen amaçlarına ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.0. Ergenlerin duygusal zeka ölçeği toplam puanları ve duygusal zekanın alt ölçek puanları, (duygusal farkındalık, kendi duygularını yönetme, motivasyon, empati ve diğerlerinin duygularını yönetme) çatışma eğilimi ve suç davranışı puanları; cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

2.0. Ergenlerin duygusal zeka ölçeği toplam puanları ve duygusal zekanın alt ölçek puanları, çatışma eğilimi ve suç davranışı puanları; sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmakta mıdır?

3.0. Ergenlerin duygusal zeka ölçeği toplam puanları ve duygusal zekanın alt ölçek puanları,

3.1. Çatışma eğilimi puanlarını yordamakta mıdır?

3.2. Suç davranışı puanlarını yordamakta mıdır?

Lise öğrenimi yapan ergenlerin çatışma eğilimi ve suç davranışlarında duygusal zeka düzeylerinin payı olup olmadığının duygusal zeka, çatışma eğilimi ve suç davranışlarının cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının saptanmasının okullarda onlara sunulacak PDR hizmetlerinin belirlenmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma varolan durumu belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir araştırmadır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu genel lisede öğrenim gören 886 (478 kız ve 408 erkek) lise III. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma grubundaki öğrencilerin okullarına, sosyoekonomik düzeylerine ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan 886 Lise Öğrencisinin Okul, Cinsiyet ve Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Dağılımları

OKULLAR	SED	KIZ	ERKEK	OKUL TOPLAMI	SED TOPLAMI
---------	-----	-----	-------	--------------	-------------

Ömer Seyfettin Lisesi	ASED	54	53	107	268
Hurin Yavuzalp Lisesi	ASED	76	85	161	
Kılıçarslan Lisesi	OSED	102	68	170	372
Kalaba Lisesi	OSED	132	70	202	
Ayrancı Lisesi	ÜSED	94	78	172	246
Cumhuriyet Lisesi	ÜSED	20	54	74	
Toplam		478	408	886	

Veri Toplama Araçları

Duygusal Zeka Ölçeği (DZÖ)

Bu araştırmada ergenlerin duygusal zeka düzeyleri orijinali Hall tarafından geliştirilmiş, Ergin (2000)'in ise tarafından Türk kültürüne uyarladığı Duygusal Zeka Ölçeği (DZÖ) kullanılmıştır. DZÖ'nün; Duygusal Farkındalık (DF), Kendi Duygularını Yönetme(KDY), Motivasyon (M), Empati (E) ve Diğerlerinin Duygularını Yönetme (DDY) adları verilen beş alt ölçeği vardır.DZÖ, beş dereceli likert tipi ve 30 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe duygusal zeka düzeyi de yükselmektedir.

DZÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için, test- tekrar- test tekniği ile kararlılık katsayısı ve Cronbach Alpha ile de iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Test –tekrar- test tekniğiyle hesaplanan kararlılık katsayıları DZÖ'nin tümü için .84, DF için .76, KDY için .92, M için .91, E için .88, DDY için .86 bulunmuştur. DZÖ'nün tümü için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise .79 bulunmuştur.

DZÖ'nin Türkçe formundan elde edilen puanlar üzerinde madde analizi yapılmıştır. Bu analizin gereği olarak ölçekte yer alan her bir madde ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu yolla hesaplanan ilişki katsayılarının da ölçekteki iki madde dışında .73 - .89 arasında bir dağılım gösterdiği gözlenmiştir. Bu iki maddenin sonucu yeterli bulunmadığı için ifadesi tekrar gözden geçirilerek daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, her madde için yapılan madde analizinde, madde-toplam değerleri, .85-.86 arasında bulunmuştur (Ergin, 2000).

Bu araştırmada ise, Cronbach Alpha katsayıları, DZÖ'nin tümü için .86; DF için .60, KDY için .61, M için .66, E için .71 ve DDY için .62 olarak bulunmuştur.

Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ)

Araştırmada öğrencilerin çatışma eğilimi düzeylerini belirlemek için Dökmen (1986) tarafından geliştirilen özgün Türkçe Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ) kullanılmıştır. ÇEÖ, 53 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. ÇEÖ'nin 10 alt ölçeği vardır. Bunlar; Aktif Çatışma, Pasif Çatışma, Varoluş Çatışması, Tümünden Reddetme Çatışması, Önyargılı Çatışma, Yoğunluk Çatışması, Aktif Önyargılı ve Pasif Tümünden Reddetme Çatışması, İnsancıl Özellikler ve Kişisel Özelliklerdir. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek toplam puan ise 53-265'dir. Düşük puan düşük çatışma eğilimini, yüksek puan yüksek çatışma eğilimini ifade etmektedir .

ÇEÖ'nin geçerliğini belirlemek için, 24 öğrenci ile birer saatlik iki oturum düzenlenmiş ve "kadınlar ev dışında çalışmalı mı?" sorusu tartışılmış ve kaydedilmiştir. Bu kayıt yazıya dökülerek, Harary ve Batell (1981)'e ait sekizçatışma türü açısından puanlanmıştır. PDR alanında master derecesine sahip ikinci bir hakemede puanlama yaptırılmış ve iki puanlama arasında korelasyon katsayısı .87 bulunmuştur. Grup tartışmasından sonra ölçek deneklere uygulanarak, araştırmacının değerlendirmesi ile deneklerin ölçekten aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Her bir çatışma türüne bağlı korelasyon katsayıları şöyledir: Aktif çatışma .74, varoluş çatışması .88, tümünden reddetme .73, önyargılı çatışma .82, yoğunluk çatışması .69, aktif-önyargılı çatışma .64 geçerli olduğu bulunmuştur. Pasif çatışma ve pasif-tümünden reddetmeye ilişkin korelasyon katsayıları hesaplanmamıştır. Çünkü, tartışma kaydında bu çatışma türüne örnek bulunamamıştır.

ÇEÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için test- tekrar- test tekniğiyle hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için .89 bulunmuştur. Ayrıca her madde için madde analizi yapılmış ve madde-toplam değerleri, .76 - .78 arasında bulunmuştur (Dökmen, 1986).

Bu araştırmada ise ÇEÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .77 bulunmuştur.

Suç Davranışı Ölçeği (SDÖ)

Araştırmada öğrencilerin suç davranışları Kaner (1996) tarafından geliştirilen özgün Türkçe Suç Davranışı Ölçeği (SDÖ) ile ölçülmüştür. SDÖ ergenler arasında resmi kurumlara yansımaya ancak yakalanmış olsalardı çoğu suç olarak kabul edilecek ve ergeni yasalarla karşı karşıya getirecek olan davranışları belirlemek amacıyla geliştirilmiş 35 sorudan oluşan likert tip bir ölçektir. SDÖ 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler; Okul Kurallarını Bozma ve Alkol Kullanımı, Çalma, Fiziksel Saldırganlık, Tahripçilik, Statü Suçudur. Ölçekten alınan düşük puan düşük suç eğilimini, yüksek puan yüksek suç eğilimini ifade etmektedir.

SDÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Bu analizin sonuçları ölçeğin beş alt ölçekten oluştuğunu göstermiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayıları okul kurallarını bozma ve alkol kullanımı için .89, çalma için .85, saldırganlığı için .86, Vandalizm için .84, statü suçu için .69 ve tüm test için .93'tür.

SDÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için test- tekrar- test tekniğiyle hesaplanan kararlılık katsayıları ise, okul kurallarını bozma ve alkol kullanımı .79; çalma .86, fiziksel saldırganlık .79, tahripçilik .82, statü suçu .55 , tüm test için .86 dır. Ayrıca madde alt test, madde-toplam korelasyonlarının .05 düzeyinde anlamlı bulunması da ölçeğin güvenilirliğinin doyurucu olduğunun bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Ayrıca madde analizi yapılmış ve her madde için yapılan analizde, madde-toplam değerleri, .93-.94 arasında hesaplanmıştır (Kaner, 1996).

Bu araştırmada SDÖ'nin tüm test için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .93 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Ergenlerin DZÖ, ÇEÖ ve SDÖ'nden aldıkları puanların; cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t testi ile, sosyoekonomik düzeyden etkilenip etkilenmediği ise tek yönlü varyans (oneway anova) yöntemleri ile analiz edilmiştir. Ergenlerin duygusal zeka düzeylerinin çatışma eğilimi ve suç davranışlarını yordama derecesini belirlemek için, "Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi" yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesi SPSS 10.0 istatistiksel programı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara problem sırasına göre yer verilmiştir.

1.1. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre DZÖ Toplam Puanlarının, Alt Ölçek Puanlarının, ÇEÖ ve SDÖ Puanlarının Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Kız ve erkek ergenlerin DZÖ toplam puanları, DF, KDY, M, E, DDY alt ölçek puanları, ÇEÖ ve SDÖ puanlarının ortalamaları, standart sapma değerleri ve t testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ergenlerin DZÖ Toplam Puanları, Alt Ölçek Puanları, ÇEÖ ve SDÖ'den aldıkları puanların ortalamaları, standart sapma değerleri ve t testi sonuçları

ÖLÇEKLER	Cinsiyet	n	\bar{x}	s	t	p
DZÖ	Kız	380	133,9026	,9901		
	Erkek	314	127,9713	1,2358	3,746	0,000
DF	Kız	446	15,8565	,1644		
	Erkek	384	15,7214	,1888	,542	,588
KDY	Kız	452	17,0199	,1998		
	Erkek	393	17,3308	,2192	-1,050	,294
M	Kız	468	18,6923	,1740		
	Erkek	394	17,3071	,2108	5,069	,000
E	Kız	458	18,0393	,1776		
	Erkek	390	17,9128	,2025	,472	,637
DDY	Kız	468	14,0534	,1546		
	Erkek	404	13,5248	,1629	2,350	,019
ÇEÖ	Kız	271	157,1033	1,2704		
	Erkek	238	154,3445	1,4468	1,439	,151
SDÖ	Kız	470	47,0617	,5757		
	Erkek	401	54,3591	,8644	-7,026	,000

* : p < .05

** : p < .01

Tablo 2 incelendiğinde, kız ve erkek ergenlerin DZÖ toplam puanlarının ve M alt ölçek puanlarının ortalamaları arasındaki farkın kızlar lehine (p<.01) ve benzer şekilde kız ve erkek ergenlerin DDY alt ölçek puanlarının ortalamaları arasındaki farkın da yine kızlar lehine (p<.05) anlamlı olduğu görülmektedir. Ancak, kız ve erkek ergenlerin DF, KDY, E alt ölçek puanlarının ve ÇEÖ puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılık düzeyine ulaşamadığı (p>.05) görülmektedir. Kız ve erkek ergenlerin SDÖ puanlarının ortalamaları arasındaki farkın ise erkekler lehine (p<.01) anlamlı olduğu görülmektedir.

2. Ergenlerin SosyoEkonomik Düzey (SED)'lerine Göre DZÖ Toplam Puanları, Alt Ölçek Puanları, ÇEÖ ve SDÖ Puanlarının Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Araştırma grubundaki ergenlerin DZÖ toplam puanları ile alt ölçekleri olan DF, KDY, M, E ve DDY puanları, ÇEÖ ve SDÖ puanlarının SED'e göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ergenlerin DZÖ Toplam Puanları, Alt Ölçek Puanları, ÇEÖ Ve SDÖ Puanlarına SED'e Göre uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ÖLÇEKLER	(SED)	n	(\bar{x})	s	F	p
DZÖ	Alt	210	131,7429	1,3315	0.122	0.885
	Orta	290	130,8172	1,2114		
	Üst	194	131,2526	1,6049		
	Toplam	694	131,2190	,7863		
DF	Alt	254	15,7008	,2231	0.186	0.830
	Orta	340	15,7912	,1984		
	Üst	236	15,8983	,2275		
	Toplam	830	15,7940	,1242		
KDY	Alt	255	17,3882	,2770	0.824	0.439
	Orta	358	16,9525	,2253		
	Üst	232	17,2457	,2756		
	Toplam	845	17,1645	,1477		
M	Alt	262	17,9847	,2370	0.072	0.931
	Orta	362	18,1077	,2082		
	Üst	238	18,0672	,2792		
	Toplam	862	18,0592	,1369		
E	Alt	256	18,1133	,2262	1.082	0.340
	Orta	350	17,7486	,2194		
	Üst	242	18,1777	,2476		
	Toplam	848	17,9811	,1336		
DDY	Alt	268	13,8545	,1936	0.074	0.929
	Orta	364	13,7582	,1812		
	Üst	240	13,8333	,2121		
	Toplam	872	13,8085	,1125		
ÇEÖ	Alt	189	154,1323	1,6126	2.483	0.084
	Orta	143	154,4336	1,8031		
	Üst	177	158,7232	1,5662		
	Toplam	509	155,8134	,9577		
SDÖ	Alt	265	48,2755	,8494	4.387*	0.013
	Orta	364	50,7940	,8267		
	Üst	242	52,2107	1,0278		
	Toplam	871	50,4214	,5194		

* : p < .05

Tablo 3 incelendiğinde; kız ve erkek ergenlerin SED'e göre DZÖ toplam puanları, alt ölçek puanları ve ÇEÖ puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı (p>.05) ancak; SDÖ puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu (p<.05) görülmektedir. Bu farkın hangi SED'den kaynaklandığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi sonuçlarına LSD Testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Ergenlerin SDÖ Puanlarına İlişkin LSD Testi Bulguları

(İ)	(J)	Or. Farkları(I-J)	Std. Hata	p
ASED	OSEd	-2,5185*	1,2331	,000
	ÜSEd	-3,9353**	1,3577	,000

OSED ASED	2,5185*	1,2331	,000
ÜSED	-1,4168	1,2665	,264
ÜSD ASED	3,9353**	1,3577	,000
OSED	1,4168	1,2665	,264

* : p < .05

** : p < .01

Tablo 4 incelendiğinde, kız ve erkek ergenlerin suç davranışı düzeylerinde farklılaşmalar olduğu ve bu farkın alt SED'deki ergenlerden kaynaklandığı bulunmuştur.

Ergenlerin DZÖ Toplam Puanlarının, ÇEÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Ergenlerin DZÖ toplam puanlarının ÇEÖ puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi bulguları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Ergenlerin DZÖ Toplam Puanlarının, ÇEÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Yordayıcı Değişken	B	R	R ²	F	p
DZ	-,125	,0118	,014	5,857	,016
Sabit	172,634				,000

DZÖ toplam puanlarının ÇEÖ puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonucunda;

Çatışma Eğilimi: 172.634 - 0.125 DZ biçiminde regresyon modeli elde edilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde ergenlerin ÇEÖ puanları ile DZÖ toplam puanları arasında negatif yönde ve .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. DZÖ toplam puanları ÇEÖ puanlarındaki varyansın % .014 ünü açıklamaktadır.

Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçek Puanlarının, ÇEÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçek Puanlarının, ÇEÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçeklerine İlişkin Puanların ÇEÖ Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Yordayıcı değişken	Katsayı(B)	R	R ²	F	p
KDY	-0.918	0,190	0.036	16,320	0.000
Sabit	172.138				0.000

DZÖ'nin alt ölçeklerine ilişkin puanların ÇEÖ puanlarını yordamasına ilişkin aşamalı çoklu regresyon analizi sonucunda;

Çatışma Eğilimi: 172.138 - 0.918 KDY biçiminde regresyon modeli elde edilmiştir.

Tablo 6'da, ergenlerin ÇEÖ puanları ile KDY puanları arasında negatif yönde ve .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. KDY puanları ÇEÖ puanlarındaki varyansın % .04 ünü açıklamaktadır.

Ergenlerin DF, M, E ve DDY puanlarının ÇEÖ puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Ergenlerin DZÖ Toplam Puanlarının, SDÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Araştırma grubundaki ergenlerin DZÖ Toplam Puanlarının SDÖ puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi bulguları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Ergenlerin DZÖ Toplam Puanlarının, SDÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Yordayıcı Değişken	B	R	R ²	F	p
DZ	,-154	,208	,043	30,838	,000
Sabit	70,771				,000

DZÖ toplam puanlarının SDÖ puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonucunda;

Suç Davranışı : 70.771 – 0.154 DZ biçiminde regresyon modeli elde edilmiştir.

Tablo 7'de ergenlerin SDÖ puanları ve DZÖ toplam puanları arasında negatif yönde ve .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. DZÖ toplam puanları ÇEÖ puanlarındaki varyansın % .04'ünü açıklamaktadır.

Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçeklerine İlişkin Puanların, SDÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçek Puanlarının, SDÖ puanlarını yordamasına ilişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Ergenlerin DF, KDY, M, E, DDY Alt Ölçek Puanlarının, SDÖ Puanlarını Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Yordayıcı değişken	B	R	R ²	F	p
DDY	-0.946	0,254	0,065	49,560	0.000
M	-0.458	0.274	0.075	28.992	0.005
Sabit	72.190				0.000

DF, KDY, M, E, DDY alt ölçek puanlarının SDÖ puanlarını yordamasına ilişkin aşamalı çoklu regresyon analizi sonucunda;

Suç Davranışı = 72.190 – 0.946 DDY – 0.458 M biçiminde regresyon modeli elde edilmiştir.

Tablo 8'de ergenlerin SDÖ ve DDY puanları arasında negatif yönde ve .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. DDY puanları suç davranışı puanlarındaki varyansın % .06' sını açıklamaktadır.

SDÖ ve M puanları arasında da negatif yönde ve .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. DDY ve M puanlarının ikisi birlikte suç davranışındaki varyansın % .07'sini açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulguları tartışılacaktır.

1. Araştırmaya katılan kız ergenlerin, **Duygusal Zeka Ölçeği** toplam puanları ile bu ölçeğin alt ölçekleri olan, **Motivasyon** ve **Diğerlerinin Duygularını Yönetme** puanlarının, erkek ergenlerin puanlarından daha yüksek ve aradaki farkın kızlar lehine olduğu bulunmuştur. **Duygusal Farkındalık**, **Kendi Duygularını Yönetme**, **Empati** alt ölçek puanları ve **Çatışma Eğilimi Ölçeği** puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Buna karşılık, erkek ergenlerin **Suç Davranışı Ölçeği** puanları kız ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Bu bulgular, Brackett, Mayer ve Warner (2004)'ın cinsiyete göre, duygusal zekanın günlük davranışlara etkisini inceledikleri araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar da, kızların duygusal zekalarının, erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, duygusal zekası düşük olan erkeklerin, duyguları anlama ve kullanma konusunda yetersiz oldukları için daha fazla alkol ve madde kullanımına, suç davranışlarına yöneldiklerini ve arkadaşlarıyla yetersiz ilişkiler kurduklarını göstermiştir.

Bu araştırmanın kız ergenlerin, erkeklere göre suç davranışlarına daha az yöneldiklerine ilişkin bulgusu, literatürde pek çok araştırma bulgusu ile de tutarlıdır (Rowe, 1985; Cernkovich & Giordino, 1987; Elliott & ark., 1989; Farrington, 1987; Johnson, 1986, 1987; Singer & Levine, 1988; Spivack & Cianci, 1987; VanVoorhis & ark., 1988; Spunt & diğerleri 1990; Perkins 1992; Bongers & ark. 2003).

Erkeklerin kızlara göre daha çok suç davranışlarına yönelmelerinin nedeni, toplumsallaşma sürecinde kızlara ve erkeklere ilişkin rol beklentilerinde farklılık bulunması, kızların, sıcaklık, koruyuculuk, nezaket, bağımlılık, başkalarının isteklerine duyarlılık, uyum ve yardımseverlik gibi özelliklere sahip olmalarının istenmesi, ayrıca, kızların toplumsal kurumlar tarafından da denetlenmekte ve korunmakta olması olabilir. Buna karşılık erkeklerden; rekabet, girişimcilik, bağımsızlık, başarı ve saldırganlık özelliklerine sahip olmaları istenmekte, kızlara göre, toplumsal kurumlar tarafından daha az denetlenmektedirler. Bu da erkekleri risk almaya ve suç davranışlarına yöneltebilmektedir (Henggeler ve ark., 1987).

Hagan ve arkadaşları da (1985, 1987) kızlar ve erkekler arasındaki suç davranışı farkını, ailenin eşitlikçi ya da geleneksel yapıda oluşuna göre toplumun onları gelecekte üstlenecekleri farklı rollere hazırlamalarına ve kızların erkeklere göre daha çok kontrol altına almalarına bağlamaktadırlar.

2. Araştırmaya katılan ergenlerin sosyoekonomik düzeye göre, **Duygusal Zeka Ölçeği** toplam puanları, **Duygusal Farkındalık**, **Kendi Duygularını Yönetme**, **Motivasyon**, **Empati**, **Diğerlerinin Duygularını Yönetme** puanları ve **Çatışma Eğilimi Ölçeği** puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, **Suç Davranışı Ölçeği** puanlarının ise, alt sosyo-ekonomik düzeyden üste doğru gidildikçe yükseldiği, yani **alt SED'deki ergenlerin daha az suç davranışına yöneldikleri** bulunmuştur .

Suç davranışı ve sosyoekonomik düzey ilişkisinin, incelendiği araştırmaların bazılarında, suç davranışlarının alt sosyo-ekonomik düzeyde diğer düzeylere göre daha fazla olduğu sonucu elde edilirken (Hanson, Henggler, Haefele & Rodrick, 1984; Rosen, 1985; Winfree, Backström & Mays, 1994; Avcı, 1993), Bongers, Koot, Ende & Verhulst (2003) çocukluk ve ergenlik süresince (4-

18 yaşlar) davranışsal ve duygusal problemlerin normatif gelişme yollarını inceledikleri araştırmada, alt sosyo-ekonomik statüde olan çocukların ve ergenlerin daha az davranış problemi gösterdiklerini, Hawkins, Catalona & Miller (1992), üst sosyo ekonomik düzeyde bulunanlarda madde kullanımının daha fazla olduğunu, Winfree, Backstrom & Mays(1994) ise kişisel suçlar dışında şehirde yaşayan gençlerin kırsal kesimde yaşayan gençlere göre daha fazla suç işlediklerini, Giordino, Cernkovich & Pugh(1986), Bone(1990) suçlu ve suçlu olmayan gruplar arasında sosyoekonomik düzey açısından farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Bu araştırmada, üst SED'deki ergenlerin suç davranışlarının alt ve orta SED'deki ergenlerden daha fazla yönelmelerinin şu nedenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir:

- Araştırmada, ergenlerin SED'leri M.E.B.'ndan alınan bilgiye göre belirlenmiştir. M.E.B.'in SED belirlemesinin ergenlerin içinde buldukları SED'i yansıtmada yetersiz kaldığını düşündürmektedir. Dolayısıyla ergenlerin SED'lerini belirlemede uygulanan yöntem bu araştırmanın önemli bir sınırlılığıdır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda SED'i belirlemede geçerlik ve güvenilirliği olan bir SED aracının kullanılması önerilmektedir.

- Yine son dönemlerde ülkemizdeki, bilimsel, ekonomik ve sosyal değişmelerin anne-babaların ailedeki, sosyal ve ekonomik hayattaki rollerini, konumlarını, işlevlerini ve sorumluluklarını önemli ölçüde değiştirmesi sonucunda anne-babalar, çocuklarının, ev dışındaki zamanlarını, arkadaş seçimlerini, ilişkilerini ve etkinliklerini denetleme, seçeneklerini sınırlama, yaptırım uygulama, sevgi, ilgi ve yakınlık göstererek, model olarak, toplumsal normları, kuralları ve değerleri içselleştirilmesini sağlama konusunda yetersiz kalmışlardır. Anne-babaların dolaylı ve doğrudan kontrollerinin azalmasının, yetersiz toplumsallaşmaya yol açtığı, geleneksel düzene bağlar geliştiremeyen ergenlerin, topluma uyum için ahlaki hiçbir yükümlülük hissetmediği ve suç davranışlarına yöneldikleri, birçok araştırmada da ortaya konmuştur (Hagan & ark., 1985; Hill & Atkinson, 1988; Dishion, Patterson, Stoolmiller & ark. 2000; Wilson, 1987; Hanson & ark., 1984; Warr, 1993; Rosen, 1985).

- Ergenlerin, suç davranışlarına yönelmelerinde, görsel ve basılı kitle iletişim araçları, özellikle de televizyon, bilgisayar oyunları ve internetin de önemli etkisi olmaktadır. Medyadaki birçok karakterin çocukların zihninde karışıklık oluşturduğu, cins, ırk, meslek ya da sosyal davranışlarının, çocukların sosyal streotipileri öğrenmelerine etki ettiğini ortaya koyan sonuçlar bulunmaktadır (Bandura, 1976; Inesta, 1976; Kaner, 1998).

- Bunun yanı sıra, ergenlerin akranlarından da etkilendiği, hatta bu etkinin zaman zaman aile etkisinin önüne geçebildiği ve ergenlerin suça

yönelmelerinde önemli olduğu saptanmıştır (Dishion & Patterson, 1985; Stoolmiller & Skinner, 1991; Simons, Witbeck, Conger & Conger, 1991; Elliott & ark., 1985; Agnew, 1991).

3.1. Bu çalışmada ergenlerin **Duygusal Zeka Ölçeği** toplam puanlarının, **Çatışma Eğilimi Ölçeği** puanlarını yordadığı ve toplam varyansın % .01'ini açıkladığı bulunmuştur. Bu bulgu çok düşük bir oran olmakla birlikte ergenlerin duygusal zeka düzeylerinin kişiler arası ilişkilerde ne derece ya da ne kadar çatışma eğilimli davranışlara yöneldiklerini belirleyici bir özellik olduğuna işaret etmektedir. Ancak, duygusal zekanın çatışma eğilimini yordama payının düşük olmasının, ergenlerin, kendilerini tanımama, algılamada objektif olamama, sosyal beğenilirlik isteğiyle kendilerini çatışma eğilimi düşük ve empatik gösterme çabası içinde olma gibi nedenlerden de kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, ergenlerin **Kendi Duygularını Yönetme** puanlarının da **Çatışma Eğilimi** puanlarını yordadığı ve toplam varyansın % .04 ünü açıkladığı bulunmuştur. Bu bulgu da çok düşük bir oran olmakla birlikte ergenlerin kendi duygularını yönetme becerisinin çatışma eğilimli davranışlara yönelmelerindeki rolünü desteklemektedir.

3.2. Bu çalışmada ergenlerin **Duygusal Zeka Ölçeği** toplam puanlarının **Suç Davranışı** puanlarını yordadığı ve toplam varyansın % .04 ünü açıkladığı **Diğerlerinin Duygularını Yönetme ve Motivasyon** puanlarının da **Suç Davranışı** puanlarını yordadığı ve toplam varyansın % .07'ini açıkladığı görülmektedir.

Bu çalışmada gerek DZÖ'nden gerekse alt ölçeklerinden elde edilen puanların ergenlerin çatışma eğilimlerini ve suç davranışlarını düşük oranlarda yordadığı bulunmuştur. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; duygusal zeka düzeyi yüksek olan bireylerin kendi duygularının, tercihlerinin ve kaynaklarının farkında oldukları, duygularını yöneterek doyumunu erteleyebildikleri, uzun dönemli hedeflere yönelebildikleri, başarısızlığa uğradıklarında umut ve iyimserlikle çabalarını sürdürebildikleri, başkalarının duygularını, ihtiyaçlarını ve endişelerini anlayarak iyi ilişkiler kurdukları ve çatışma halinde çatışmayı çözmekte başarılı oldukları ve çevresindekileri de olumlu etkileyebildikleri söylenebilir.

Bu çalışmanın bulgularına dayanarak gelecek çalışmalara yönelik olarak şu öneriler sunulabilir:

1- Bu çalışmada incelenen değişkenleri ölçen ölçeklerin, çok boyutlu olması nedeniyle benzeri çalışmalarda araştırma grubunun ya da örneklemin daha çok sayıda öğrenciden oluşturulması önerilmektedir.

2- Bu araştırmanın sonuçları, Duygusal Zekanın, Suç Davranışı ile ilişkili olduğunu ve Üst SED'deki ergenlerin daha fazla suç davranışını gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle okul psikolojik danışmanlarının, Üst SED'deki kız ve erkek ergenleri gözlemlemeleri ve bu gözlemlerini destekleyici araştırmaların yapılması önerilmektedir.

3- Bu çalışmada kullanılan DZÖ, Amerikan kültüründe geliştirilmiş ve Ergin(2000) tarafından uyarlanmış bir ölçektir. Duyguların ifadesi kültürlere göre değişebildiği için, Türk ergenlerinin duygusal zekalarını belirlemede daha geçerli ve güvenilir özgün Türkçe bir duygusal zeka ölçeğinin geliştirilmesi önerilmektedir.

4- Türk ergenlerinde duygusal zekanın gelişiminin uzunlamasına araştırma yöntemi kullanılarak incelenmesi önerilmektedir.

5- ÇEÖ ve SDÖ puanları yüksek olan ergenlerle, duygusal zekayı geliştirmek amacıyla, drama ve psikodrama gibi yöntemleri uygulayan grup çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Duygusal zeka her yaşta geliştirilebilen bir zeka türü olduğuna göre, liselerde PDRhizmetlerinde duygusal zekayı geliştirecek programlara da yer verilmesi mutlu ve başarılı gençlerin yetişmesinde büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Avcı, N. (1993). **12-16 Yaş Arasındaki Suç İşlememiş ve Suç İşlemiş Çocukların Zeka Puanlarının Karşılaştırılması**. Ankara Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bandura, A. (1976). **Social Learning Analysis of Aggression**. In: **Analysis of Delinquency and Aggression**, E: E, I. Inesta, A. Bandura . New Jersey, Publisher Hillsdale.
- Bartush, D.R.J., D.R. Lynam, T.E. Moffitt ve P.A.Silva(1997). Is Age İmportant? Testing a General Versus a Developmental Theory of Antisocial Behavior. **Criminology**, **35**(1), 13-46.
- Beam, Margaret. R., V. Gil-Rivas, E. Greenberger and C. Chen. (2002) . Adolescent Problem Behavior and Depressed Mood: Risk and Protection Within and across Social Contexts. **Journal of Youth and Adolescence**, **31**(5), 343-357
- Bongers, Ilja L., H.M. Koot, Ende, J. Ve Verhulst F.C.(2003).The Normative Development of Child and Adolescent Problem Behavior. **Journal of Abnormal Psychology**. **112**(2), 179-192.
- Brockett, Marc, A., J. Mayer, R.M. Warner. (2004). Emotional Intelligence and Its Relation to Everyday Behavior. **Personality and Individual Differences**. **36**(6). p 1387, 16 p.
- Cernkovich, S.A. ve P.C. Giordino (1987). Family Relationships and Delinquency. **Criminology**, **25**(2), 295-321.
- Cooper, Robert. K. ve A. Sawaf (1997). **Liderlikte Duygusal Zeka**. (Çev. Z.Bedriye Ayman, Banu Sencer) İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dishion, Thomas. J., G. R. Patterson, M. Stoolmiller ve M. L. Skinner (1991). Family, school and Behavioral Antecedents to Early Adolescents Involvement With Antisocial Peers. **Developmental Psychology**, 27(1), 172-180.
- Dökmen, Üstün. (1986) **Yüz İfadeleri Konusunda Verilen Eğitimin Duygusal Yüz İfadelerini Teşhis Becerisi ve İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Elliott, D.S., D. Huizinga ve S.S.Ageton (1985). **Explaining Delinquency and Drug Use**. California: Sage.
- Ergin, E. (2000). **Üniversite Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Zeka Düzeyleri ile 16 Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki**. Selçuk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Farrington, D.P. (1987). **Epidemiology**. In. **Handbook of Juvenile Delinquency**. Ed: H.Quay. A Wiley-Interscience Publication, p. 33-61.
- Giordino, P.C., S.A.Cernkovich, M.D. Pugh.(1986). Friendship and Delinquency. **American Journal of Sociology**, 5, 1170-1202.
- Goleman, Daniel. (1995) **Duygusal Zeka** (Çev. B.S. Yüksel) İstanbul:Varlık Yayınları.
- Goleman, Daniel. (2000). **İşbaşında Duygusal Zeka**. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Hansen, Ellen. B., G. Breivik. (2001). Sensation Seeking as a Predictor of Positive and Negative Risk Behaviour Among Adolescents. **Personality and Individual Differences**, February, 30 , 627-640 .
- Hanson, C.L., S.W. Henggeler, W.F. Haefele ve J.D. Rodrick (1984). Demographic, Individual and Family Relationship Correlates of Serious and Repeated Crime Among Adolescents and Their Siblings. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 52(4), 528-538.
- Hagan, J. A.R. Gills ve J. Simpson (1985). The Class Structure of Gender and Delinquency: Toward a Power Control Theory of Common Delinquent Behavior. **American Journal of Sociology**, 90(6), 1151-1170.
- Hagan, J. J. Simpson ve A.R. Gills (1987). Class in the Households: A Power Control Theory of Gender and Delinquency**. American Journal of Sociology, 92(4), 788-816.
- Hayes, H.D. (1997). Using Integrated Theory to Explain the Movement in Juvenile Delinquency. **Deviant Behavior**, 18, 161-184.
- Inesta, E.R. (1976). **Some Social Considerations an Aggression**. In. Analysis of Delinquency and Aggression.Ed.:E.R.Inesta, A.Bandura. Chapter 1, New Jersey: Lawrence ErlBaun Associates, Publisher Hillsdale.
- Johnson, R.E. (1986). Family Structure and Delinquency and Delinquency: General Paterns and Gender Differences. **Criminology**, 24(1), 65-84.
- Kaner, Sema. (1996). Anababa Denetimi ile Ergenlerin Suç Kabul Edilen Davranışları Arasındaki İlişki**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).
- Kaner, Sema. (1998). Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Geliştirme Çalışması**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).

- Kupersmidt, J.B.; J.D. Coie, (1990). Preadolescent Peer Status, Aggression and School Adjustment as predictors of Externalizing Problems in Adolescence. **Child Development**, **61**: 135-1362.
- Matsueda, R.L.(1982). Testing Control Theory and Differential Association. **American Sociological Review**, **47**, 489-504.
- Pearson, L. (2000). Emotional Intelligence Development in Children: Why It's so Important. www.Wondertoy.com/edit.html.
- Palabıykoğlu, Refia.(2000). **Kriz ve Krize Müdahale**. Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No:6
- Pellitteri, John.(2002). The Relationship Between Emotional Intelligence and Ego Defense Mechanisms. **The Journal of Psychology**, **136**(2). 182-194.
- Petrides, K.V., N. Frederickson, A. Furnham, (2004) The Role Of Trait Emotional Intelligence in Academic Performance And Deviant Behavior At School. **Personality and Individual Differences**, **36**(2), p277, 17p.
- Quebbeman, Amanda. J. ve Elizabeth Rozell, (2002). Emotional Intelligence and Dispositional Affectivity as Moderators of Workplace Aggression: The Impact on Behavior Choice.** Human Resource Management Review, 12: **125-143**.
- Rosen, L. (1985). Family and Delinquency: Structure or Function. **Criminology**, **23**: 553-573.
- Rowe, D.C. D.W. Osgood (1984). Heredity and Sociological Theories of Delinquency. **American Sociological Review**, **49**: 526-540.
- Schutte, Nicola S., J.M. Malouff, C. Bobik, T.D.Coston, C. Greeson, C. Jedlicka, E. Rhodes, G. Wendorf.(2001). Emotional Intelligence and Interpersonal Relations. **The Journal of Social Psychology**, **141**(4), 523-536.
- Singer, S.I. ve M. Levine(1988).Power Control Theory, Gender and Delinquency:A Partial Replication with Additional Evidence on the Effects of Peers. **Criminology**, **26**(4), 627-647.
- Spivack, G. Ve N. Gianci (1987). High-risk Early Behavior Pattern and Later Delinquency. In J.D. Bucharđ ve S.N. Bucharđ (ed), Prevention of Delinquent Behavior (pp 44-74). New York: Sage.**
- Steinberg, L. (1993). **Adolescence**. Third edition, N.J. McGraw-Hill, Inc.
- Stoolmiller Mike, J.M. Eddy ve J. Reid (2000). Detecting and Describing Preventive Intervention Effects in a Universal School-Based Randomized Trial Targeting Delinquent and Violent Behavior. Journal of Consulting and Clinical Psychology**, **68**(2), 296-306.
- VanVoorhis, R., F.T. Cullen, R.A. Mathers ve C.C. Garner(1988).The Impact of Family Structure and Quality on Delinquency: A Comparative Assesment of Structure and Functional Factors. **Criminology**, **26**(2), 235-261.
- Vitaro, F., R.E.Tremblay, M.Kerr, L. Pagani ve W.M. Bukowski (1997). Disruptiveness Friend Characteristic and Delinquency in Early Adolescence: A Test Two Competing Models of Development. **Child Development**, **68**(4), 676-689.
- Warr, M.(1993). Parents, Pers and Delinquency. **Social Forces**, **72**(1), 247-264.
- Wilson, H.(1987). Parental Supervision Re-examined. **British Journal of Criminology**, **27**(3), 275-301.
- Winfree, L.T., T.V. Backström, G.L. Mays.(1994). Social learning Theory, Self Reported Delinquency and Youth Gangs. **Youth and Society**, **26** (2), 147-177.

- Yeşilyaprak, Binnur.(2001) Duygusal Zeka (EQ): İş Performansını Belirleyici Bir Değişken.
Verimlilik Dergisi, sayı:2, ss:145-154)
- Yeşilyaprak, Binnur. (2003). **Duygusal Zeka Semineri Notları.**